

og letlæselig, og selvom man godt kunne have ønsket en mere detaljeret gennemgang af de principielle sider i striden mellem Maresius og Comenius, giver Milada Blekastad i introduktionen en solid baggrundsskildring for forståelsen af skriftet. – Så meget mere beklageligt er det, at selve den latinske tekst sine steder er blevet ganske ulæselig. Det kan skyldes originalens kvalitet, men i så fald havde det været at foretrække, at man havde sat teksten på ny, fremfor at facsimilere originalbladene. Disse har ifølge deres natur en speciel dokumentarisk interesse, som imidlertid mister sin værdi i samme grad som teksten mister sin læselighed. Tjäder har, i sine kritiske annotationer til teksten, gjort forarbejdet til en egentlig tekstkritisk udgave, som det utvivlsomt havde været en fordel for læseren at få forelagt, fremfor den noget miserable tekst, som er blevet resultatet.

Erik Petersen

Heinz Duchhardt: Gleichgewicht der Kräfte, Convenance, europäisches Konzert: Friedenskongresse u. Friedensschlüsse vom Zeitalter Ludwig XIV. bis zum Wiener Kongress. Erträge der Forschung Bd. 56. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1976. x+232 s.

I Darmstadt-serien *Erträge der Forschung* er man nu kommet til bind 56. I sig selv en bemærkelsesværdig indsats. Den unge professor fra Mainz universitet Heinz Duchhardt har her skrevet en forskningsoversigt med tilhørende udvalgt litteraturliste, som han har givet titlen: *Gleichgewicht der Kräfte, Convenance, europäisches Konzert*. Som undertitlen afslører, behandler værket fredskongresser og fredsafslutninger fra 1678/79 til 1814/15. Undertitlen angiver udmærket den politisk-historiske og stats- og folkeretslige synsvinkel, ud fra hvilken emnet er anskuet og beskrevet. I fire hovedkapitler behandles freden i Nijmegen 1678/79, fredsslutningerne i Utrecht, Rastatt, Baden 1713/14, freden i Paris og freden i Hubertusburg 1763 og fredskongressen i Wien 1814/15. Hvert hovedkapitel indledes med en kort »faktengeschichtliche« indledning. Derefter følger en historigrafisk omtale og analyse af den videnskabelige litteratur med fremhævelse af, hvor der endnu mangler forskning.

I overensstemmelse med sin karakter indeholder denne lille bog intet nyt for eksperter, men selv kendere af europæisk udenrigspolitisk historie vil, når de kommer uden for deres snævrere forskningsområde, kunne have nytte af denne uprætentiøse forsknings- og litteraturoversigt. Sagen er jo, at der ikke findes nogen specialbiografier over de her behandlede kongresser. Egentlige forskningsoversigter vil det også være vanskeligt at finde. Professor Heinz Duchhardt har derfor med sit værk skabt et stykke letlæseligt historio-grafi, der vil blive flittigt brugt af alle, der i fremtiden søger at skaffe sig oversigt over den herskende forskning vedrørende fredsafslutningerne fra Ludvig 14.s tidsalder til Wienerkongressen.

Jørgen Schoubye

H. Thueslev: Det kongelige Assistenshus. Københavns Assistenshus og anden Pantelåner-virksomhed. G. E. C. Gads Forlag 1976. 345 s., ill., kr. 120,25 incl. moms.

Dette fornemt udstyrede værk, der er udsendt med støtte af Lundbeckfonden, er forfattet af den tidligere direktør for Assistenshuset, der som bekendt blev nedlagt i 1974. Det er rigtigt og naturligt, at oplysningerne om denne nyttige og særprægede institution bliver fremlagt nu, hvor den er blevet historie, og hvor man i den afgåede direktør har en mand, der har magtet opgaven.

Forfatteren gør i sit forord opmærksom på, at han i dobbelt forstand er amatør, idet han dels ikke er faghistoriker, dels har skrevet bogen, fordi det morede ham. Det sidste er slet ikke noget dårligt udgangspunkt, og han møder i hvert fald op med den kvalifikation, at han er dybt fortrolig med sit emne.

Efter en kort indledning om låne- og renteforhold i Europa i almindelighed og Danmark i særdeleshed i middelalder og renaissancetid med særlig dvælen ved de såkaldte lombarder i Glückstadt og Altona giver han en redegørelse for det første københavnske assistenshus, der i 1688 blev oprettet af købmand og skibsreder Nicolai Wesling, og som under skiftende kår blev drevet af private til midten af 1700-tallet. 1753 blev Assistenshuset derefter en statsinstitution, der skulle drives af Søkvæsthuset, som herved fik mulighed for at supplere sine indtægter. Der var imidlertid til stadighed en vis konkurrence fra private pantelånere, og Assistenshuset søgte nu og da at komme dem til livs. En af de mest omfattende affærer i denne forbindelse fandt sted i 1790, og den beskrives da også i Thueslevs bog (s. 95), men han synes ikke at have draget nytte af en artikel i Historiske Meddelelser om København, årbog 1975 (s. 22–31), der viser lidt flere af denne sags mange facetter. Renteloven 1855 ændrede helt Assistenshusets stilling; privat pantelånervirksomhed blev nu legal, og en mængde lånekontorer dukkede op. Assistenshusets forbindelse med Søkvæsthuset ophørte.

Tiden ca. 1860–1974 er meget grundigt behandlet, så grundigt at fremstillingen nu og da virker som en materialesamling. Men forfatteren skriver let og ubesværet, så de mange detaljer glider ned, så meget mere som institutionen indimellem har været belemret med ikke så få skandaler, ubehagelige mens de stod på, men bagefter stof til mangan god historie.

Set i en større sammenhæng må beretningen om Assistenshusets historie især interessere derved at det havde sit virke blandt de allerfattigste i København. Dem har vi så få muligheder for at få noget at vide om. Ethvert nyt bidrag er velkomment.

Sigurd Jensen

Erik Oxenbøll: Dansk økonomisk tænkning 1700–1770. Kbh. universitet, Institut for økonomisk historie, publikation nr. 11. Kbh., Akad. forlag 1977. 107 s.

Formålet med den foreliggende afhandling af Erik Oxenbøll er at fremstille den danske økonomiske tænkning i den i titlen angivne periode m.h.p. at påvise eksistensen af et fælles idésæt hos datidens danske økonomiske forfattere og at påvise disses mulige inspiration fra samtidige europæiske økonomiske forfattere. I indledningen anføres således, at bogens udgangspunkt er en hypotese om, at dansk økonomisk tænkning specielt ligner den tyske. En hypotese som ikke kan virke overraskende, idet de sidste årtiers økonomisk-historiske forskning netop har betonet den tyske fremfor den franske og engelske påvirkning. Et forhold som da også klart fremgår af den historiografiske oversigt senere i bogen.

Bogen er i sin disposition opbygget i to hoveddele. Første hovedafsnit giver baggrunden, på hvilken den danske økonomiske tænkning skal vurderes. Det er en gennemgang af den tyske udgave af den merkantilistiske tankegang, også kendt som kameralismen. På grundlag af nyere fremstillinger af den tyske økonomiske tænkning i det 16.–18. århundrede fremdrages hovedelementerne i kameralismen. Afsnittet bærer præg af at være skrevet på grundlag af speciallitteratur. Fremstillingen er således nærmest leksikal i disposition og stil, og en bearbejdelse m.h.p. den egentlige problemstilling er ikke altid lige åbenbar. Gennemgangen af opfattelsen hos forskellige tiders kameralister gør det nok